

ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО ЯК СКЛАДОВА АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Лівінський А.І., доктор економічних наук, доцент, професор кафедри менеджменту

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2337-3884>

e-mail: livinski_69@ukr.net

Найда А.В., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і оподаткування

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6371-1382>

e-mail: andrew.od2017@gmail.com

Одеський державний аграрний університет, м. Одеса, Україна

Вже більше двох десятиліть світовий ринок органічної сільськогосподарської продукції динамічно розвивається, а органічні продукти харчування стають реальною альтернативою споживанню традиційних продуктів. В сучасній світовій економіці органічне виробництво сільськогосподарської продукції є перспективним направленням бізнесу в аграрній сфері. Високий рівень попиту на органічну продукцію, який спостерігається у Європейському Союзі, в Сполучених Штатах Америки та в інших країнах світу відкриває перед українськими сільськогосподарськими товаровиробниками додаткові можливості для експорту. Враховуючи те, що попит на органічну продукцію щорічно зростає, українські аграрії мають реальні перспективи для подальшого зміцнення експортного потенціалу в цій сфері бізнесу.

Згідно офіційних статистичних даних загальна кількість операторів органічного виробництва в Україні станом на 31.12.2021 року складає 528 господарств, з яких 418 аграрних підприємств сертифіковано як органічні та 110 господарств знаходяться в процесі перехідного періоду за стандартами, що еквівалентні органічному законодавству Європейського Співтовариства EU та NOP США. Загальна площа сільськогосподарських земель органічного та перехідного періоду займає 422299 га, з яких 370110 га знаходяться та використовуються в органічному статусі. При цьому в Одеській області загальна кількість аграрних підприємств, як операторів органічного виробництва, становить 37 господарств з загальною площею сільськогосподарських земель 35263 га., з яких 34354 га вже пройшли сертифікацію та являються виробниками органічної, екологічно чистої продукції [1].

На сьогодні при загальній площі сільськогосподарських земель 42,7 млн. га в нашій країні, площі сільськогосподарських підприємств, які перейшли та

переходять на органічне землеробство, складають 1%. Кабінет міністрів України 3 березня 2021 року затвердив Національну економічну стратегію на період до 2030 року, якою передбачено збільшення частки земель під органічним виробництвом до 3% від загальної площі сільськогосподарських земель та експорту органічної продукції до 1 млрд. доларів, що є підтвердженням органічного напрямку розвитку нашої країни як партнера Європейського Співтовариства. Відповідно до затвердженої стратегії в планах за програмою зеленого курсу «European Green Deal» до 2030 року скоротити використання пестицидів на 30%, добрив на 20% та збільшити частку площі під органічним виробництвом до 25% від загальної площі сільськогосподарських земель.

Результати дослідження органічного ринку України, проведеного «Органік Стандарт» у партнерстві з Organicinfo.ua., свідчать, що Україна в 2021 році експортувала близько 261 000 тонн органічної продукції до більше ніж 30 країн світу на загальну суму близько 222 млн. доларів США, з яких 82% експортовано до країн Європейського Співтовариства, 17% до північноамериканських країн та більше 1% до країн Азії. Так, найбільший обсяг поставок на зовнішні ринки зайняла органічна кукурудза - 80 тис. тонн на суму 22 млн. доларів. Водночас експорт сої становив 65 тис. тонн, а дохід від реалізації досяг 59 млн. доларів. Органічної пшениці було експортовано 29 тис. тонн на суму 14,3 млн. доларів. До топ-10 експортованих органічних продуктів також увійшли: макуха соняшникова, ріпак, олія соняшникова, чорниця заморожена, соняшник, пшоно, бузина заморожена [2].

Рис. 1. Топ 10 експортованих органічних продуктів з України у світ у 2021 році

Джерело: [2]

Це зовнішня сторона аграрного бізнесу органічного напрямку, але треба відмітити про скорочення в 2021 році в порівнянні з попереднім роком імпорту

органічної продукції з України до країн Європейського Співтовариства. За результатами дослідження органічного ринку, що підтверджується звітом Європейської Комісії, в 2021 році Україна дещо скоротила обсяги постачання органічної продукції до країн ЄС (189 239 тонн в 2021 проти 217 210 тонн в 2020 році), але все одно залишається в п'ятірці найбільших постачальників органічної продукції. Загальна частка українського імпорту за результатами у 2021 році склала 6,6% [3].

Таблиця 1 Обсяги імпорту органічної продукції з Україна до Європейського товариства, за видами продукції, (тис. т)

Назва продукції	Імпортовано (тис. тон)		2021 р. до 2020 р., %	Частка (%)
	2020 р.	2021 р.		
Кукурудза, ячмінь	82,9	89,5	108,0	47,5
Пшениця	39,3	11,2	28,5	9,3
Соя	28,7	17,2	59,9	9,1
Соняшник, рапс	19,3	16,7	86,5	8,8
Соняшниковий макуха	7,4	13,2	178,4	6,9
Фрукти, свіжі або сушені	15,5	20,1	129,7	10,6
Соняшникова олія	5,8	5,6	96,6	3,0
Борошно	4,6	4,5	97,8	2,4
Всього	217,2	189,2	87,1	100,0

Джерело: [4]

Щодо українського імпорту до ЕС, то Україна посідає перше місце за експортом зернових (окрім пшениці та рису), а також входить в першу трійку постачальників макухи, олійних культур та соєвих бобів. Також Україна піднялась на друге місце за обсягами постачання фруктів (категорія враховує свіжі та сушені фрукти та ягоди і не враховує цитрусові та тропічні фрукти).

Якщо проаналізувати стан органічного аграрного напрямку країн Євросоюзу, то розмір посівних площ, які відведені під органічні сільськогосподарські культури, складає біля 13,8 млн. га. Цей показник дорівнює 8,5 % від загальної площі сільськогосподарських земель Європи. Загалом за останні 8 років органічні посівні площі Старого Світу зросли на 46,0%, про що свідчать дані Євростату [5].

Так, за найбільшою часткою органічних сільськогосподарських площ серед країн Європейського Співтовариства займає Австрія – 25,3%, потім Естонія – 22,3%, Швеція – 20,4%, Швейцарія – 16,3%, Італія – 15,2%, Чехія – 15,2%, Латвія – 14,8% та Фінляндія – 13,5%. Це свідчить не тільки про перспективність в майбутньому органічного аграрного бізнесу, але й про конкуренцію серед гравців в цієї ніші ринку. Органічний бізнес за останні двадцять років інтенсивно розвивається як в Україні, так і у всьому світі, органічний ринок зростає, конкуренція теж. На сьогодні Україна як експортер органічної продукції виступає на європейському та американському ринках постачальником валової органічної сільськогосподарської продукції, являючись

достатньо потужним гравцем, але не в роздрібній торгівлі органічних продуктів. Органічних товарів, які займають полиці європейських, американських та й і українських супермаркетів, екомаркерів не так багато. І це, на нашу думку, є в перспективі додатковою нішею як на українському, так і світовому органічному ринках. Треба додати, що в цьому напрямку український бізнес теж рухається. Так, за останньою інформацією щодо представництва українських виробників органічної продукції, не зважаючи на військовий стан в країні, шість українських компаній вперше прийняли участь в найбільшій виставці органічних продуктів Скандинавії «Nordic Organic Food Fair 2022», яка проходила 16 - 17 листопада в шведському місті Мальме, де були представлені цілий напрямок українських органічних продуктів. Так, компанія Brancho представила фруктові роли, яблучні чіпси, чай; Healthy Tradition Official - порошкові напої, безглютеніві крупи та борошно, сухофрукти, ягоди, насіння, снеки та батончики; Family Garden лохину; Primfood – органічні каші швидкого приготування, мюслі та фруктові батончики; Panfruit – ліофілізовані органічні фрукти та овочі, MOL'FAR Organic Tea – органічний чай. За даними Офісу з розвитку підприємництва та експорту Healthy Tradition Official отримала перше замовлення від стокгольмського екомагазина [4]. І це є тільки початок в цій складній конкурентній боротьбі на органічному ринку за споживача, який купує органіку з полиць європейських супермаркетів.

Таким чином, аналізуючи діяльність українського органічного бізнесу сьогодні, треба сказати, що не дивлячись на порушені ланцюги постання та заблоковані порти, експорт органічної продукції за першу половину 2022 року з України вже перевищує обсяги за попередній рік. Наша країна експортувала в ЄС та Швейцарію за перше півріччя 2022 року вже 160 020 тонн, тоді як за аналогічний період 2021 року він становив 128 840 тонн [3]. Все це підтверджує динаміку руху органічного виробництва та розвиток органічного бізнесу в Україні як перспективного напрямку для вітчизняних сільськогосподарських підприємств.

Список використаних джерел

1. Органічне виробництво в Україні. URL:<https://minagro.gov.ua/napryamki/organichne-virobnictvo/organichne-virobnictvo-v-ukrayini> (дата звернення 10.11.2022 р.).
2. Експорт органічної продукції з України: ТОП10 експортованих продуктів (світ, 2021) - Organicinfo.ua. URL:<https://organicinfo.ua/infographics/top10-exported-products-world-2021/> (дата звернення 10.11.2022 р.).
3. Органічне виробництво в Україні залишається одним із пріоритетів. URL: <https://organicinfo.ua/news/organic-remains-one-of-priorities/> (дата звернення 10.11.2022 р.).
4. Українські виробники представили свої товари на виставці органічних продуктів Скандинавії. URL: <https://landlord.ua/news/ukrainski-vyrobnyky-predstavlyly-svoi-tovary-na-vystavtsi-orhanichnykh-produktiv-skandynavii/> (дата

звернення 10.11.2022 р.).

5. Матеріали Євростату Home - Eurostat (europa.eu)
<https://organicinfo.ua/news/organic-remains-one-of-priorities/>

УДК 336.6

ПРОЦЕС БЮДЖЕТУВАННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ПІДПРИЄМСТВІ ЯК СКЛАДОВА ЕФЕКТИВНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ

Найда А.В., кандидат економічних наук, доцент,
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6371-1382>
e-mail: andrew.od2017@gmail.com

Підпригора М. С., здобувач вищої освіти
e-mail: mashapidoprygora@gmail.com

Одеського державного аграрного університету, м. Одеса, Україна

Оскільки в сучасних умовах кожне підприємство, незалежно від його організаційно-правової форми та форми власності, має керуватися у своїй діяльності принципами самоокупності та самофінансування, обґрунтованість формування фінансових планів та ефективність використання фінансових ресурсів стає все більш актуальною проблемою. Для прийняття управлінських рішень сучасні менеджери все частіше відчують потребу в інформації, яка містить план підвищення ефективності роботи підприємства та відповідні варіанти рекомендацій щодо реалізації такого плану. Це можливо при використанні такого інструменту управління, як бюджетування.

Сьогодні бюджетування використовується рідко, а якщо і використовується, то не дає бажаного результату. Зазвичай це відбувається через незнання принципів бюджетування, неповне бюджетування, відсутність зв'язку між бюджетуванням і стратегією компанії, відсутність мотивації та інші причини. Проблемою є організація бюджетування в сільськогосподарських підприємствах з метою підвищення ефективності результатів їх діяльності.

Теоретико-методологічним аспектам бюджетування в тому числі на сільськогосподарських підприємствах присвячено значну кількість публікацій. Вагомий внесок у дослідження засад такого виду планування зробили вітчизняні та зарубіжні вчені: Бень Т. Г., Білик М. Д., Довбня С. Б., Дияков А., Зятковський І. В., Кармінський А. М., Карпов А.Є., Кундиус В., Лаврентьєв Ю., Молвинський О., Сапожников Є. І., Коробка І. М., Терещенко О. О., Харко А. Ю., Хан Д. та інші.

Система бюджетування, як і будь-яка процедура, повинна здійснюватися за задалегідь визначеними правилами. Здебільшого процес впровадження бюджетування оцінюється неоднозначно як керівником компанії, так і